

Alexandru Lăzescu. Scenarii idilice cu o lume post-pandemică post-capitalistă

written by [Marginalia] | May 30, 2020

Chiar dacă orice criză creează și oportunități, e greu de crezut că „visul” împărtășit de mulți europeni și aplaudat de intelectuali proeminenți va rezista la confruntarea cu realitatea.

Predicțiile pentru perioada imediat următoare în materie de epidemie și economie ne aruncă într-o adevărată zonă crepusculară. Deși se face trimitere obsesiv la „știință” pentru a avansa tot felul de ipoteze, știința în materie de modele epidemiologice a dat rateuri peste rateuri, iar în ceea ce privește soluțiile medicale concrete împotriva noului coronavirus, tratamente sau vaccin, veștile bune anunțate periodic au fost până acum fie infirmate, fie însoțite destul de repede de nuanțări sau semne de întrebare. De pildă, spun medicii, este notoriu faptul că vaccinurile respiratorii sunt greu de produs în laborator. În plus, virusurile respiratorii fac mutații rapide. Este dat de exemplu virusul gripei care înregistrează mutații atât de importante încât anticorpii produși de vaccin nu-l mai recunosc, deci nu-l mai pot neutraliza, doar la un an distanță. Acesta este și motivul pentru care vaccinurile anti-gripale trebuie repetate anual. Asta înseamnă că așteptările optimiste privind apariția unui vaccin miraculos care să ne readucă într-un viitor relativ apropiat la viața anterioară trebuie privite cu multe rezerve.

Pe acest fond lucrurile au devenit și mai complicate din cauza politizării excesive. Deși, **„nu ar trebui să existe o modalitate liberală sau conservatoare de luptă împotriva unei epidemii”**, scrie Richard Thompson Ford în ***The American Interest***. Previzibil, la fel se întâmplă și când intrăm pe teritoriul prognozelor economice, unde domnește același înalt grad de incertitudine, și mai ales atunci când se avansează tot felul de scenarii privind felul în care ar trebui să arate societatea în viitor. De exemplu, campionii radicali ai titanicii bătălii împotriva Schimbărilor Climatice au salutat imediat felul în care arată, ideal după ei, lumea nouă: fără mașini și avioane, fără vacanțe și petreceri în oraș cu prietenii, cu „imersiuni în

realitatea virtuală”, de acasă. Iată, spun ei, **New Green Deal**-ul american și **Green Deal**-ul din UE sunt posibile, se pot găsi bani pentru a renunța rapid la sursele de energie tradiționale și la o serie întreagă de activități economice. Problemele legate de faptul că zeci de milioane de oameni au rămas fără slujbă, că sectoare întregi din economie sunt în colaps, unele dintre ele cu puține șanse de a-și reveni într-un viitor previzibil, sau că banii guvernamentali injectați pe piață, trilioane de dolari și de euro, aruncă pur și simplu în aer datoriile publice ale statelor, aflate oricum la cote de avarie încă înainte de pandemie, sunt văzute doar ca niște necesare și relativ minore neajunsuri pe drumul pentru îndeplinirea obiectivului măreț de salvare a planetei.

În mod paradoxal, deși știm atât de puțin despre cum va arăta lumea în care vom trăi în perioada următoare, avem o imagine mult mai clară privind felul în care mulți europeni ar vrea să arate. Concluzia de ansamblu este aceea că ei și-ar dori niște schimbări radicale. Un procent covârșitor, 71de procente dintre europeni, se declară în favoarea introducerii unui venit de bază universal garantat, așa numitul UBI (**Universal Basic Income**), potrivit unui sondaj de opinie realizat, în luna martie, de către o echipă de cercetători de la Universitatea Oxford, coordonată de **Timothy Garton Ash**, profesor de studii europene la aceeași universitate. UBI, formulă pe care guvernul socialist spaniol, care vrea să o introducă experimental pentru un segment limitat din populație, o vede permanentizată în viitor, înseamnă în esență să primești un venit de bază garantat de la stat indiferent dacă muncești sau nu, mai precis indiferent dacă vrei să muncești sau doar vrei să stai acasă, ca acum în perioada de izolare. Și Timothy Garton Ash se arată, „încurajat, chiar încântat”, de această posibilitate, într-un articol pe această temă publicat în **The Guardian**.

„Propunerea pentru un venit de bază universal a fost, până de curând, adesea respinsă ca fiind îndepărtată și utopică”, scrie el. **„Dar, în timpul blocajelor anti-pandemice, multe țări dezvoltate au introdus ceva apropiat, pentru o mare parte a populației. Aproape că nu trece o zi acum fără să citesc un alt articol care sugerează că venitul de bază universal, sau o variantă a acestuia, este o idee al cărei timp a venit.”** În acest punct trebuie spus că ideea UBI a fost avansată ca o modalitate de a susține financiar persoanele care ar urma să fie afectate în viitor de introducerea roboților și algoritmilor bazați pe Inteligență Artificială, fondurile necesare urmând a fi obținute prin ceea ce ar fi o „taxă pe roboți” aplicată companiilor, o variantă destul de diferită de cea avansată mai sus.

Dar de ce este **Timothy Garton Ash** atât de încântat? Pentru că, spune el, UBI ar fi una dintre pietrele de temelie ale unui posibil viitor în care am reuși să transformăm o enormă criză într-o mare oportunitate. Ar fi o soluție-răspuns la **„inegalitatea în creștere, atât economică, cât și culturală, care a erodat chiar bazele democrațiilor liberale consacrate, precum cele din Marea Britanie și Statele Unite. După ce am învățat în timpul blocajului să lucrăm în diferite moduri, mai mult de acasă și cu mai puține călătorii inutile, putem transforma acest lucru într-un nou model de muncă. După ce am apreciat aerul mai curat și cerul mai limpede, sunetele păsărilor care nu sunt înecate de trafic, și schimbările lente ale naturii pe care am fost până**

acum prea ocupați pentru a le observa, vom privi în sfârșit cu seriozitate măsurile radicale necesare atât pentru abordarea combaterii schimbărilor climatice, cât și pentru o creștere a calității vieții”.

Deși *Timothy Garton Ash* nu spune asta explicit, acest viitor idilic cu cântec de păsărele pe fondul unui cer albastru și cu oameni care se bucură liber de orice constrângeri și slujbe obositoare, de toate bucuriile vieții încasând regulat banii trimiși de guvern seamănă foarte bine cu **societatea comunistă** despre care vorbea și Lenin în 1917, în **„Statul și Revoluția”**, în care se înfăptuia principiul **„de la fiecare după capacități, fiecăruia după nevoi”** (cu accentul pus mai degrabă pe nevoi, în forma sa modernă). Renunțarea la capitalism, la economia de piață, pentru **„salvarea Planetei”**, este de altfel o temă care apare tot mai des în discursul intelectual și în cel politic, cu trimitere la democrații socialiști din America, ale căror idei au fost preluate în parte și de Joe Biden, contracandidatul lui Donald Trump la alegerile din noiembrie. Conform unui articol din același **The Guardian**, cotidian care propune să nu mai folosim termenul **„Schimbări Climatice”**, pentru că nu sperie suficient, ci de **„Climate Emergency”** (Urgența Climatică), pentru **„combaterea schimbărilor climatice se impune renunțarea la capitalism”**. La fel, un alt articol din **Foreign Policy** subtitrează că este dificil să susții simultan și capitalismul, și mediul înconjurător.

Problema cu aceste scenarii intelectuale este că ele intră în contradicție cu elementele fundamentale definiției ale naturii umane și cu mecanismele sociale. De aceea au și dat greș oricând și oriunde au fost aplicate, degenerând în regimuri totalitare brutale și corupte, precum cele din Uniunea Sovietică, China lui Mao, Coreea de Nord, Cuba, Cambodgia, Venezuela, care au lăsat în urmă zeci de milioane de victime. Cooperativele agricole de producție și industria socialistă au fost eșecuri monumentale. După cum descria plastic situația dna Thatcher **„problema socialismului este că la un moment dat se termină banii altora”**. În plus aplicarea măsurilor radicale anti-economice de tipul „Green Deal” într-un moment în care China este în plină ofensivă de obținere a dominației globale aduce aminte de curentele pacifiste din perioada premergătoare izbucnirii celui de-al doilea război mondial, în care regăsim nume de marcă, ca Bertrand Russell, care susțineau dezarmarea totală pe fondul înarmării masive a Germaniei hitleriste.

Există însă și nori la orizont care întunecă acest „vis” despre care vorbește Timothy Garton Ash. **„O altă constatare uimitoare în sondajul nostru: nu mai puțin de 53 la sută dintre tinerii europeni au mai multă încredere în statele autoritare decât în democrații în gestiunea crizei Schimbărilor ClimaticeI.”** Previzibil, el vede amenințările la adresa democrațiilor liberale venind nu doar din partea lui Xi Jinping, ci și din partea lui Donald Trump. E drept îl îngrijorează și lipsa de solidaritate din interiorul Uniunii Europene sau mișcările populiste ca aceea a lui Matteo Salvini din Italia. Dar sigur, la fel de previzibil, nu face nicidecum trimitere la efectele destructive induse în societate și la faliile identitare alimentate de curentele radicale neomarxiste care au ajuns să domine spațiul academic și intelectual occidental. Acesta este creuzetul academic, pentru care civilizația și modelul de societate occidentale sunt toxice, în care s-au format cele 53 de procente dintre tineri care, deprimați, sperați, de tot felul de scenarii

climatice catastrofale emise în ultimii zeci de ani, dar care s-au dovedit complet eronate până acum, ajung să vadă salvarea în modelul autoritar de societate de tip chinezesc.

Text publicat în premieră în ZIARUL DE IAȘI.